

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 15 mars 1901 kl. 2 e. m.

Betänkande i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 6, 7, 8, 41 och 42 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, dels ock åtskilliga motioner rörande samma ämne och dermed sammanhang egande frågor.

I proposition n:o 26 har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta,
dels att §§ 6, 7 och 8 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 må erhålla följande förändrade lydelse, att tillämpas från den 1 januari 1902, nemligen:

*Till utskottet
hänvisade
förslag.*

§ 6.

Riksbanken eger rätt att utgifva sedlar till det belopp, som motsvaras af följande kassatillgångar:

- a) metallisk kassa, så beräknad som i § 8 sägs;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande, mot sjöfara försäkradt guldmynt eller omyntadt guld;
- c) hos bank eller bankir på utrikes ort i löpande räkning innestående medel, efter afdrag af riksbankens skuld i dylik räkning.

§ 7.

Utöfver det enligt § 6 medgifna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgifning af ett hundra millioner kronor samt, derest den

Bih. till Riksd. Prot. 1901. 6 Saml. 2 Afd. 1 Häft. (N:o 1.)

metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor, af ytterligare ett belopp uppgående högst till den summa, hvarmed den metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor.

Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de öfverstiga de i § 6 omnämnda kassatillgångar motsvaras af följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper:
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;
- c) vexlar, betalbara inom eller utom riket.

§ 8.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än fyrtio millioner kronor.

dels ock att §§ 41 och 42 i samma lag må erhålla följande förändrade lydelse:

§ 41.

Jemlikt — — — — — omförmäles.

Intill utgången af år 1903 eger enskild bank, som, efter minst tre månader förut hos chefen för finansdepartementet derom gjord anmälan, afstått från sin rätt att utgifva egna sedlar samt icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, att hos riksbanken dels mot säkerhet, som af dess fullmäktige godkännes, begagna kassakreditiv till tre fjerdedelar af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, utan erläggande af kreditivavgift och mot ränta, två procent lägre än riksbankens gällande tre månaders vexeldiskonto, dock ej öfver tre eller under två för hundra om året, dels till en fjerdedel af nyssberörda belopp i riksbanken rediskontera vaxlar, som af fullmäktige godkännas, mot diskonto, icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande.

Då — — — — — underrättas.

Från början af år 1904 till utgången af år 1908 eger enskild bank, som icke indragit något af ofvanberörda afdelningskontor, att

intill fyrtio procent af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, åtnjuta rediskonteringsförmån på de vilkor, som ofvan äro omförmälda; hvarjemte sådan enskild bank må hos riksbanken, mot säkerhet, som af dess fullmäktige godkännes, från början af år 1904 begagna kassakreditiv jemväl till fyrtio procent af nyssnämnda sedelbelopp utan erläggande af kreditivavgift och mot ränta, två procent lägre än riksbankens tre månaders vexeldiskonto, dock ej under två för hundra om året; skolande detta kreditiv årligen minskas med en femtedel af sitt ursprungliga belopp och således vid 1908 års slut vara till fullo inbetaldt.

Har — — — — rediskontering.

Den — — — — bankaktiebolag.

§ 42.

Intill utgången af år 1908 må bland de tillgångar, som enligt § 7 skola motsvara riksbankens sedelutgifning utöfver det enligt § 6 medgifna belopp, inberäknas jemväl sådan kreditivfordran hos enskild bank, hvarom i § 41 förmäles.

Denna proposition har hänvisats till bankoutskottet, som efter öfverenskommelse med lagutskottet öfverlemnats densamma till behandling af sammansatt banko- och lagutskott.

Till utskottet hafva derjemte öfverlemnats nedannämnda motioner, i hvilka framstälts följande yrkanden, nemligen:

af herr *M. Dahn*, (motion n:o 161 i Andra Kammaren):

att §§ 7 och 8 i lagen för Sveriges riksbank måtte erhålla följande lydelse:

§ 7.

Utöfver det enligt § 6 medgifna belopp är riksbanken berättigad till sedelutgifning af högst ett hundra millioner kronor samt, der särskilda förhållanden sådant påkalla, af ytterligare ett belopp uppgående till den summa, hvarmed metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor. (För öfrigt lika med Kongl. Maj:ts proposition).

§ 8.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt

guldmynt samt omyntadt guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än fyrtyo millioner kronor.

Skulle öfversigt eller uppgift, som i § 24 omnämnas, utvisa, att metalliska kassan nedgått under fyrtyo millioner kronor, eller att den i § 7 medgifna sedelutgifning öfverskridits, skall förhållandet, så fort sig göra låter, varda rättadt.

af herr *J. Berlin* (motion n:o 25 i Första Kammaren):

att till den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen af § 41 i lagen för Sveriges riksbank måtte efter fjerde stycket fogas ett så lydande tillägg:

För bank, som före år 1901 afstått från sin rätt att utgifva sedlar och som icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, bestämmas kassakreditiv och rediskonteringsförmån, hvarom ofvan förmäles, med hänsyn till det belopp, hvartill bankens utelöpande sedlar uppgick den första dagen i den månad, under hvilken eller med hvars utgång sedelutgifningen upphörde (alternativt den första dagen det år, under hvilket eller med hvars utgång sedelutgifningen upphörde).

af herr *F. A. Boström* (motion n:o 38 i Första Kammaren):

dels att till § 41 i lagen för Sveriges riksbank måtte fogas följande tillägg:

I stället för enskild bank ofvan tilförsäkrade förmåner må fullmäktige i riksbanken ega rätt till enskild bank, som före 1903 års utgång afstår från sin sedelutgifning och icke indragit eller under aftalstiden indrager något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, efter med fullmäktige träffadt aftal om tiden och villkoren för upphörande af dess sedelutgifning, dels mot säkerhet, som af fullmäktige godkännes, bevilja lån intill sjuttiofem procent af det belopp, hvartill den enskilda bankens utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, att från och med år 1903 årligen före december månads slut återbetalas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet, skolande sålunda lånet vid utgången af år 1910 vara till fullo återbetaldt, och mot ränta två procent lägre än riksbankens gällande tre månaders diskonto, dock icke lägre än två procent, dels medgifva rediskonteringsrätt i riksbanken af vexas som af fullmäktige godkännas, intill tjugufem procent af den enskilda bankens den 1 januari 1901 utelöpande sedelbelopp och mot diskonto icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande, börande jemväl denna rediskonteringsrätt från och med utgången af år 1903 årligen minskas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet.

Vid de förmåner, som sålunda medgifvits enskild bank, må fullmäktige ega rätt bibehålla aktiebank, hvartill enskild bank blifvit ombildad.

Då enskild bank genom aftal med fullmäktige i riksbanken förbundet sig att vid viss tidpunkt afstå från sin sedelutgifningsrätt, skall chefen för finansdepartementet derom af fullmäktige ofördröjligen underrättas.

Derjemte ega fullmäktige rätt, att med bankaktiebolag, hvartill enskild sedelutgifvande bank före den 1 januari 1901 ombildats, träffa aftal om beviljande af de förmåner med hänsyn till lån och rediskontering ofvan omförmålts att beräknas efter samma enskilda banks den 1 januari 1896 utelöpande sedelbelopp.

dels att § 42 i samma lag måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Bland de tillgångar, som enligt § 7 skola motsvara riksbankens sedelutgifning utöfver det enligt § 6 medgifna belopp, må inberäknas ej mindre till utgången af år 1903 jemväl sådan kreditfordran hos enskild bank, som i § 41 omförmäles, än ock till 1910 års slut sådant enskild bank meddeladt lån, som omförmäles i samma paragraf.

af herr *A. F. O. Cederberg* (motion n:o 27 i Första Kammaren):
att lagen för Sveriges riksbank måtte erhålla sådan ändrad lydelse, att den riksbanken genom nämnda lag tillagda rätt att ensam utgifva sedlar bortfaller;

af *densamme* (motion n:o 28 i Första Kammaren):
att åt lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt m. m. den 12 maj 1897 måtte gifvas sådan ändrad lydelse, att sedelutgifningsrätten ej förbehålles riksbanken ensam;

af herr *C. J. Jakobson* (motion n:o 102 i Andra Kammaren):
att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om förnyad utredning af sättet för ordnandet af landets sedelbankväsen;

af herr *W. T. Lundgren* (motion n:o 111 i Andra Kammaren):
att Riksdagen måtte besluta dels att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om den förnyade utredning af bankfrågan i hela dess vidd, som de senare årens utveckling i vårt land och nödvändigheten af bankväsendets anpassning dertill nödvändiggör, dels ock att, i afvaktan på denna utredning, lagen för Sveriges riksbank, i hvad den samma afser de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, icke måtte vinna sin fulla tillämpning förr än den 1 januari 1910;

af herr *J. Nyström* (motion n:o 20 i Första Kammaren):

att sådan ändring måtte vidtagas i lagen för Sveriges riksbank, att de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar skall fortfara till slutet af år 1908, samt att i samband dermed tiden, under hvilken de förmåner, som riksbanken är pliktig att för underlättande af öfvergången inrymma åt de enskilda bankerna, måtte utsträckas med fem år;

af *densamme* (motion n:o 22 i Första Kammaren):

att i öfvergångsstadgandet i lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt m. m. vidtages sådan ändring, att de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar skall fortfara till slutet af år 1908; samt

af herr *A. F. O. Cederberg* (motion n:o 29 i Första Kammaren):

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att kungörelsen angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 måtte ändras derhän, att enskild bank ålägges hålla en guldkassa af minst tjugu procent af beloppet af utelöpande sedlar, äfvensom att åt samtliga enskilda bankers sedlar gifves ett likartadt utseende.

Öfver samtliga ofvannämnda förslag med undantag af de inom Första Kammaren väckta motionerna n:ris 22, 28 och 38 hafva fullmäktige i riksbanken afgifvit infordradt yttrande, hvilket tillika med protokollsutdrag, innefattande en fullmäktigs i visst hänseende afvikande mening, finnes såsom bilaga fogadt vid detta betänkande.

*Ang. ändring
i bestämmel-
serna rörande
den enskilda
sedelutgif-
ningsrättens
upphörande
m. m.*

Hvad först angår de af herr Cederberg väckta motionerna n:ris 27 och 28 samt de af herrar Jakobson, Lundgren och Nyström framställda yrkanden, så rigta sig dessa samtliga mot gällande stadgande, att den enskilda sedelutgifningsrätten skall med 1903 års utgång upphöra. Förslagen skilja sig derutinnan, att herr Cederberg yrkar, att berörda stadgande måtte utan vidare upphävas, medan åter herrar Jakobson och Lundgren anse frågan böra göras till föremål för förnyad utredning; hvarjemte herrar Nyström och Lundgren hemställa om uppskof med tillämpningen af nämnda stadgande, herr Nyström till slutet af år 1908 och herr Lundgren till den 1 januari 1910.

Herr Cederberg har till stöd för sin motion åberopat en af «Föreningen för bankfrågor» undertecknad promemoria, deri anföres hufvudsakligen följande:

För den affärsidkande allmänheten hade det blifvit allt mera klart att genom gällande riksbankslag riksbanken icke blifvit så organiserad, att densamma räckte till att fylla en allena sedelutgifvande centralbanks maktpåliggande uppgifter. Tvekan hade ock börjat uppstå om lämpligheten af att utan tvingande omständigheter utbyta det bestående, väl funktionerande systemet med ett flertal sedelutgifvande banker mot det beslutade nya enbankssystemet. Såsom det ändamålsenligaste medlet att afhjelpa olägenheterna af 1897 års banklagstiftning framstode en reform af riksbankens styrelse, sättet för denna styrelses tillsättning och aflönande samt upphäfvande af riksbankssedlarnes egenkap af lagligt betalningsmedel. För närvarande syntes emellertid ingen utsigt förefinnas att få dessa reformer genomförda. Den enda praktiska utvägen syntes vara att tillsvidare bibehålla det nuvarande systemet af ett flertal emissionsbanker, dock med vidtagande af nödiga ändringar af deras sedlars utseende och fondering. I sådant syfte framställas i promemorian förslag af enahanda lydelse med dem, herr Cederberg i sina motioner upptagit.

Till stöd för de af herrar Jakobson, Lundgren och Nyström väckta förslag anföres hufvudsakligen, att den nya riksbankslagen icke vore så genomtänkt som önskligt varit; att det kunde ifrågasättas, huruvida det vore klokt att utan ytterligare undersökning skiljas vid det hittillsvarande banksystemet, som särdeles i landsorten på många ställen varit till obestridligt gagn; att meningarne angående sättet för utförande af en ändring af bankreformen ännu vore synnerligen delade och sväfvande, samt att den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande kunde befaras komma att medföra, att en icke obetydlig del af de enskilda bankernas nu utlemnade lån måste uppsägas.

Med anledning af de i dessa motioner gjorda uttalanden och yrkanden anser sig utskottet till en början böra meddela en kort öfversigt öfver de viktigare skeden, frågan om upphörande af den enskilda sedelutgifningsrätten i vårt land under de senare åren genomgått.

I gällande kungörelse angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar den 12 juni 1874 är införd en bestämmelse, hvarigenom åt Kongl. Maj:t öfverlemnats att äfven under löpande oktrotid afgöra, om och när rättigheten att utgifva sedlar å 10 och 5 kronor skall för de enskilda bankerna upphöra. Denna bestämmelse, hvilken tillkommit på grund af Riksdagens beslut, torde utmärka, att statsmagterna redan vid tiden för berörda författnings tillkomst ansågo en indragning af de lägre valörerna af de enskilda bankernas sedlar önskvärd och böra, när så lämpligen ske kunde, verkställas. Såsom

känt är, har ock indragning af ifrågavarande bankers femkronesedlar redan skett, i det att, sedan 1879 års Riksdag med anledning af Kongl. Maj:ts derom framställda proposition medgifvit, att de enskilda bankerna skulle under vissa vilkor ega att under åren 1880—1884 från riksbanken erhålla vaxlingsförskott enligt angifna grunder, Kongl. Maj:t enligt kungörelsen den 20 juni 1879 förordnat, att den ifrågavarande banker medgifna rätt att utgifva femkronesedlar skulle från 1880 års början upphöra.

Sedan 1881 års Riksdag hos Kongl. Maj:t anhållit, att Kongl. Maj:t måtte låta underkasta gällande lagstiftning för enskilda sedelutgifvande banker revision, tillsattes under samma år en komité med uppdrag att afgifva yttrande och förslag i ämnet. Denna komité, som bland sina medlemmar räknade ett flertal representanter från de olika bankinrättningarna i riket, underkastade de olika skälen för införande i vårt land af enbankssystemet eller för bibehållande af det rådande systemet med ett flertal sedelutgifvande banker en ingående granskning och kom dervid till det resultat, att enbankssystemets fördelar — större visshet om sedlarnes inlösbarhet, större trygghet för sedelemissionens behöriga begränsning samt större fasthet och kraft i farliga tider — vore så stora, att komitén utan meningsskiljaktighet funne sig böra uppställa organiserandet af en enda sedelutgifvande bank såsom mål för det svenska bankväsendets utveckling. Komitén framhöll ock, att utvecklingen i det öfriga Europa gått i denna rigtning. Länder, som förut haft flera sedelutgifvande banker, hade antingen öfverflyttat hela sedelutgifningsrätten på en af dem eller ock fortfarande medgifvit någon sedelutgifning vid sidan af centralinstitutets, men för densamma uppdragit sådana gränser, att den visserligen tills vidare kunde tjena att underlätta den lokala rörelsen, men deremot icke utöfvade något större inflytande hvarken på centralbankens verksamhet eller på landets ekonomiska ställning i allmänhet. Men komitén betonade äfven önskvärdheten deraf, att ifrågavarande reform genomfördes med nödig varsamhet samt att en lämplig öfvergångstid bestämdes, under hvilken riksbanken blefve i tillfälle att bereda sig för den mera vidtomfattande verksamhet, som öfvertagandet af hela sedelutgifningen komme att medföra. Komitén uppgjorde två grupper af förslag, den ena innefattande de förslag, hvilka komitén höll före böra komma i tillämpning under öfvergångsskedet, och den andra gruppen omfattande förslag, afsedda att vinna tillämpning först efter öfvergångstidens slut samt byggda derpå, att rätten att utgifva sedlar anförtroddes åt riksbanken allena. Hufvudpunkterna i sistberörda förslag voro, att enskilda delegare skulle

inrymmas i riksbanken, att styrelsen öfver riksbanken skulle utgöras af sju fullmäktige, af hvilka en såsom ordförande skulle utses af Konungen, att åt de stadganden, som normerade riksbankens rörelse och förvaltning, skulle gifvas karakteren af civillag, samt att riksbankens rörelse skulle i angifna hänseenden begränsas. De till förstnämnda grupp hörande förslag åter gingo derpå ut, att de enskilda bankerna skulle medgifvas att tillsvidare fortfarande utgifva sedlar dock till inskränkt belopp sålunda, att hela sedelstocken för samtliga enskilda banker bestämdes till 50 millioner kronor, hvilket belopp skulle af Kongl. Maj:t mellan bankerna fördelas.

I enlighet med hvad komitén förordat upptog Kongl. Maj:t sistnämnda förslag, och blefvo dessa med vissa modifikationer framlagda för 1886 års Riksdag. De båda kamrarne stannade i skiljaktiga beslut i frågan, i det att Första Kammaren i hufvudsak biföll Kongl. Maj:ts proposition, hvaremot Andra Kammaren beslöt, att den enskilda sedelutgifningsrätten skulle under år 1889 och hvart och ett af de derpå följande nio åren minskas med en tiondedel, så att densamma skulle helt och hållet upphöra med år 1898. Ett derefter afgifvet sammanjemkningsförslag vann ej båda kamrarnes bifall, hvadan frågan för denna riksdag förföll.

Under år 1889 tillsattes en ny komité för att uppgöra förslag till bankväsendets ordnande. Äfven denna komité slöt sig enhälligt till åsigten om lämpligheten af riksbankens öfvertagande af all sedelutgifning i landet; och föreslog komitén till förverkligande af detta mål, att efter utgången af år 1893 sedelutgifning för de enskilda bankerna icke skulle medgifvas utöfver ett sammanlagdt belopp af 50 millioner kronor, hvilket belopp skulle af Kongl. Maj:t mellan bankerna fördelas, samt att den enskilda sedelutgifningsrätten vid utgången af år 1898 intill slutet af år 1903, då densamma skulle alldeles upphöra, inskränktes till hälften af det bankerna sålunda tillagda belopp. I sammanhang härmed förordade komitén meddelande af bestämmelser om rätt för de enskilda bankerna att under öfvergångstiden åtnjuta vissa förmåner i form af kreditiv och rediskonteringsrätt hos riksbanken. Beträffande ofvannämnda förslag om enskilda delegares inrymmande i riksbanken anförde komitén, att det väl finge medgifvas, att ett upptagande i riksbanken af enskilde delegare kunde i vissa hänseenden ega beaktansvärda fördelar, men att betydelsen af en sådan anordning dock icke borde skattas allt för högt. De enskilde delegarnes inflytande på bankens rörelse och förvaltning kunde ej och vore ej

heller i ofvannämnda förslag afsedt att blifva af afgörande inverkan; och tillvaron af en minoritet af enskilde delegare skulle då icke heller erbjuda den trygghet mot öfvergrepp från statens sida under kritiska tider, som med förslaget åsyftats. Under framhållande derjemte, att förslaget uppenbarligen icke hade att påräkna de sympatier, vare sig inom eller utom Riksdagen, som kunde bereda dess slutliga framgång, förklarade komitén sig icke vilja föreslå någon förändring i riksbankens karakter att uteslutande vara en statsbank. Såsom förutsättningar för att åt riksbanken blefve öfverlemnad hela sedelutgifningen, föreslog deremot komitén, dels att riksbankens rörelse begränsades sålunda, att utlåningen komme att omfatta hufvudsakligen diskontering af affärsvexlar och beviljande af korta lån samt dess inlåning mot räntegodtgörelse upphörde, dels att grunderna för riksbankens rörelse och förvaltning skulle angifvas i lag af civillags natur, dels ock att riksbankens styrelse blefve omorganiserad sålunda, att den skulle utgöras af nio fullmäktige, af hvilka Konungen skulle utse tre och Riksdagen välja sex och hvilka samtliga skulle förordnas för tre år i sender. Genom dylika bestämmelser vunnes, enligt komiténs åsigt, nödiga garantier för en sådan måttfull och bankmessig förvaltning af riksbanken, att åt densamma borde kunna anförtros det ökade inflytande, som rätten att ensam utgifva banksedlar innebure.

Med anslutning till komiténs uppfattning i hufvudsakliga delar aflät Kongl. Maj:t till 1890 års Riksdag proposition med förslag till vissa grundlagsändringar i den af komitén angifna syftning. Denna proposition vann Första Kammarens bifall, men afslogs af Andra Kammaren, i följd af hvilken utgång komiténs öfriga förslag ej blefvo förelagda Riksdagen.

Sedan 1894 års Riksdag i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhållit om framläggande enligt angifna grunder af förslag till omorganisation af bankväsendet med afseende på riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna, aflät Kongl. Maj:t till 1896 och 1897 årens Riksdagar propositioner med de förslag, hvilka legat till grund för den nu i ämnet gällande lagstiftning. Enligt denna skall, såsom ofvan erinrats, den enskilda sedelutgifningsrätten upphöra med 1904 års ingång.

Samtidigt med besluts fattande härom eller redan derförut hafva, i syfte att göra riksbanken rustad för dess nya ställning såsom ensam sedelutgifvande bank, betydelsefulla åtgärder vidtagits i fråga om riksbankens förvaltning och organisation. Sålunda hafva stadgandena angående sedelutgifningsrätten samt öfriga konstitutiva bestämmelser angående riksbankens rörelse och förvaltning intagits i en

af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag. I hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad ofvannämnda komitéer i sådant hänseende föreslagit hafva grunderna för riksbankens in- och utlåningsrörelse i väsentliga afseenden ändrats. Inlåning mot ränta är sålunda i allmänhet förbjuden samt utlåningen i regel bestämd till korta papper. Åt Kongl. Maj:t har lemnats inflytande på styrelsens sammansättning så till vida, att Kongl. Maj:t af riksbankens sju fullmäktige utser en, hvilken skall vara ordförande hos fullmäktige. Tiden, för hvilken fullmäktige väljas, har utsträckts till tre år; och af de af Riksdagen valde fullmäktige afgå hvarje år två, en anordning hvarigenom vunnits ökad garanti för bevarande af kontinuitet inom styrelsen. Riksbankens fonder och metalliska kassa hafva betydligt ökats samt ett flertal nya afdelningskontor af riksbanken inrättats. Slutligen må erinras om Riksdagens nyligen fattade beslut, hvarigenom vissa ändringar rörande riksbankens förvaltning och aflöningsstat vidtagits.

Af ofvanstående öfversigt framgår, att båda de för frågans utredning tillsatta komitéer utan meningsskiljaktighet omfattat den åsigt att den enskilda sedelutgifningsrätten borde upphöra; att äfvenledes statsmagtarna sedan lång tid tillbaka ansett önskvärdt, att riksbanken ensam öfvertoge sedelutgifningen, samt att med detta mål i sigte vidtagits ett flertal åtgärder af ingripande betydelse i fråga om riksbankens organisation och verksamhet..

I en af de förevarande motionerna förmäles, att vid stiftandet af 1897 års riksbankslag de föregående bankkomitéernas uttalanden »i alla väsentliga delar» lemnats utan afseende; och i förenämnda af föreningen för bankfrågor undertecknade promemoria anföres, att den beslutade bankreformen icke tillkommit på grund af utredningar af fackmän, samt att, beträffande riksbankens öfvertagande af hela sedelutgifningsrätten, vore att erinra, att den enväldsmakt öfver cirkulationsmedlet, som derigenom tillagts riksbanken, komme att innebära en fara för landet, när icke genom förändringar i sättet för fullmäktiges väljande nödig trygghet beredts för ett fullt sakkunnigt utöfvande af denna magt. Dessa och dylika till stöd för berörda motioner framställda påståenden äro icke befogade. Ofvan lemnade redogörelse öfver frågans tidigare skeden visar tvärtom, att den nuvarande lagstiftningen i väsentliga delar formats i öfverensstämmelse med de af bankkomitéerna afgifna förslag; och den af statsmagtarna i 1889 års komitéförslag vidtagna ändring i bestämmelserna angående fullmäktiges väljande kan, enligt utskottets åsigt, ingalunda berättiga till

det gjorda påståendet, att riksbankens organisation blifvit sådan, att dess öfvertagande af hela sedelutgifningen innebär en fara för landet.

Att statsmagtarna nu, sedan enighet angående sättet för det så länge eftersträfvade målets vinnande slutligen uppnåtts, skulle upphäfva sitt i fråga om den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande fattade beslut, dertill föreligga, enligt utskottets förmenande, ingalunda skäl.

Utskottet anser sålunda ett upphäfvande af gällande bestämmelse angående den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande eller en förnyad utredning af denna fråga icke böra ifrågasättas. Hvad angår de väckta förslagen om uppskof på viss tid med tillämpningen af nämnda stadgande, vill utskottet erinra, att, på sätt fullmäktige i riksbanken i sitt bilagda yttrande framhållit, svårigheterna vid öfvergången från det gamla systemet kunna vara lika stora några år senare som några år förut, samt att följderna af ett enkelt uppskof gifvetvis blefve den, att den oro, som nu synes förefinnas i fråga om nämnda öfvergång, komme att fortfara en längre tid, uppenbarligen till skada för den allmänna rörelsen och näringslivet.

Beträffande åter herr Cederbergs motion n:o 29 om ändring i vissa delar af gällande kungörelse angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar, så, enär utskottet ofvan uttalat sig mot de framställda förslagen angående ändring af gällande stadgande om den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande, anser sig utskottet, med hänsyn särskildt till den korta tid, som, derest utskottets hemställan rörande berörda förslag vinner godkännande, skulle återstå till reformens genomförande, böra afstyrka bifall jemväl till förevarande motion.

Ang. utvidgning af riksbankens sedelutgifningsrätt m. m.

Kongl. Maj:ts ofvannämnda proposition, såvidt den innefattar förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 7 och 8 i riksbankslagen, har föranledts af en af nästlidet års Riksdag till Kongl. Maj:t aflåten skrifvelse, deri Riksdagen anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning, låta utarbета och för innevarande års Riksdag framlägga de förslag till förändrade bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, hvartill förhållandena kunde föranleda. Af det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll inhemtas, att Kongl. Maj:t vid föredragning den 17 oktober 1900 af denna Riksdagens skrifvelse förordnat tre personer att, jemte bankinspektören, inom finansdepartementet biträda med ut-

arbetande af förslag i ofvan omnämnda syfte. Det af komiterade afgifna förslag har af fullmäktige i riksbanken, hvilka lemnats tillfälle att yttra sig öfver detsamma, lemnats utan anmärkning; och Kongl. Maj:ts förslag öfverensstämmer med komiterades.

Hufvudpunkterna i det föreliggande förslaget äro, att maximibeloppet af riksbankens obetäckta sedelutgifning, nu utgörande 100 millioner kronor, skulle få ökas med ett belopp, motsvarande det, hvarmed riksbankens metalliska kassa öfverstege 40 millioner kronor, dels ock att det belopp, hvarunder metalliska kassan ej må bibehållas, eller 25 millioner kronor, skulle höjas till 40 millioner kronor. Beträffande den närmare innebörden af förslaget samt motiven till detsamma tillåter sig utskottet hänvisa till komiterades betänkande och det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

Herr Dahns ofvannämnda motion går derpå ut, att den af Kongl. Maj:t föreslagna utvidgning af sedelutgifningsrätten skulle få förekomma, allenast *när särskilda förhållanden sådant påkallade*, samt att till § 8 måtte fogas ett tillägg af innehåll, att, derest maximibeloppet af den obetäckta sedelutgifningen öfverskridits eller metalliska kassan nedgått under 40 millioner kronor, förhållandet skulle, *så fort sig göra låte*, rättas.

Af de gjorda framställningarne rörande ändring af de i § 7 i riksbankslagen meddelade bestämmelser angående den obetäckta sedelutgifningen anser utskottet Kongl. Maj:ts förslag ega företräde framför herr Dahns. Att, på sätt motionären föreslagit, i lagen föreskrifva, att den ökade sedelutgifningen finge komma till användning endast der särskilda förhållanden sådant påkallade, synes utskottet icke lämpligt, enär — såsom fullmäktige i bilagda yttrande framhållit — då med en dylik lagbestämmelse ökningen någon gång blefve verklig behöflig, en oro i sinnena, hvilken helst bör undvikas, deraf lätteligen skulle alstras. Den af Kongl. Maj:t ifrågasatta utvidgning af sedelutgifningsrätten är, enligt utskottets åsigt, af omständigheterna påkallad och lämpligen afpassad; och derest detta förslag vinner godkännande, synes det ingalunda behöfligt att, på sätt det af herr Dahn föreslagna tillägg till § 8 innebär, medgifva den obetäckta sedelkontingentens öfverskridande. Hvad åter angår samma tillägg, såvidt det afser metalliska kassan, får utskottet erinra, att redan i den nuvarande bestämmelsen, att den metalliska kassan ej må *bibehållas* vid lägre belopp än det i lagen angifna, torde ligga, att, derest metalliska kassan någon gång komme att nedgå under detta belopp, förhållandet skall, så fort ske kan, rättas. Någon ytterligare bestämmelse i angifna syftet är då icke erforderlig.

De af Kongl. Maj:t föreslagna ändringar i §§ 6 och 8 hafva icke gifvit anledning till någon erinran från utskottets sida.

*Ang. ändring
i riksbanks-
lagens öfver-
gångsstadgan-
den.*

I syfte att underlätta öfvergången till enbankssystemet äro i riksbankslagen meddelade bestämmelser, enligt hvilka de enskilda bankerna under öfvergångstiden tillförsäkrats vissa förmåner i form af kreditiv- och rediskonteringsrätt hos riksbanken. Kongl. Maj:ts ofvan nämnda proposition, så vidt angår §§ 41 och 42 i nämnda lag, afser en utsträckning af dessa förmåner. Till stöd härför har, på sätt inhemtas af det vid propositionen fogade statsrådsprotokoll, chefen för finansdepartementet, efter att hafva erinrat, hurusom ofvanbemälda komiterade i det af dem afgifna betänkande uttalat, att det syntes kunna med skäl ifrågasättas, huruvida icke de nu gällande öfvergångsstadgandena borde ändras i syfte, att de förmåner hvilka borde tillkomma de enskilda banker, som under öfvergångstiden afstode från sedelutgifningsrätt, blefve, äfven hvad beträffade tidsperioden efter 1904 års ingång, för bankerna mera lockande, än nu erbjudna förmåner visat sig vara, vidare anført följande:

I Kongl. Maj:ts till 1897 års Riksdag framlagda förslag till lag för Sveriges riksbank funnos intagna bestämmelser, som gingo derpå ut, dels att under åren 1899—1903 enskild bank, hvilken afstått från sin rätt att utgifva egna sedlar och icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, skulle ega att hos riksbanken mot säkerhet, som af dess fullmäktige godkändes, begagna kassakreditiv till det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar vid sistnämnda tidpunkt uppgingo, utan erläggande af kreditivavgift och mot ränta, som icke finge sättas högre än till två för hundra om året, dels ock att under åren 1904—1908 enskild bank, som icke indragit något af förberörda afdelningskontor, berättigades att, intill sextio procent af förenämnda sedelbelopp, i riksbanken rediskontera vaxlar mot diskonto, icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande. I det yttrande, fullmäktige i riksbanken den 3 mars 1897 afgåfvo till det för frågans behandling tillsatta särskilda utskott, hade desse intet annat att erinra mot den föreslagna rätten till kreditiv, än att räntan borde bestämmas till två procent under gällande tre månaders diskonto, dock icke under två procent för år räknadt, hvarjemte fullmäktige förklarade, att de icke hade något att invända deremot, att, om sådant skulle anses billigt till någon ersättning för de föreslagna strängare vilkoren för begagnande af kreditiven, dessa bestämdes till beloppet af de den 1 januari 1897 utelöpande sedlar, hvilka uppgingo till 65,3 millioner

kronor mot 60,8 millioner kronor den 1 januari 1896. I fråga om omfattningen af och villkoren för den föreslagna rediskonteringsrätten framstälde fullmäktige ingen anmärkning. Sedan Riksdagens begge kamrar i frågan fattat skiljaktiga beslut samt det särskilda utskottet framställt förslag till sammanjemkning af desamma, beslöt Riksdagen, med bifall till detta förslag, att, hvad anginge åren 1899—1903, enskild bank, hvilken afstått från sedelutgifningsrätt, skulle ega hos riksbanken dels på de af fullmäktige föreslagna villkor begagna kassakreditiv till belopp, motsvarande hälften af det belopp, hvar till dess utelöpande sedlar den 1 januari 1896 uppgingo, dels ock likaledes till hälften af sagda sedelbelopp rediskontera vaxlar mot diskonto, ej öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande; hvarjemte, beträffande tiden 1904—1908, den föreslagna rediskonteringsrätten inskränktes till fyrtio procent af förenämnda sedelbelopp; och hade öfvergångsstadgandena i riksbankslagen affattats enligt detta Riksdagens beslut.

Hittills hade endast en enskild bank afstått från sin sedelutgifningsrätt och en annan bank hade anmält sig vilja med utgången af år 1902 upphöra att utgifva egna sedlar. Det lede väl intet tvifvel, att, såsom ock förenämnde komiterade erinrat, den ringa omfattning, i hvilken afstående från sedelutgifningsrätten sålunda egt rum, i väsentlig grad varit beroende på de betydande inskränkningar, Riksdagen beslutit i de förmåner, genom hvilkas beviljande man afsåg att förmå ett flertal af de enskilda bankerna att före den lagbestämde tiden upphöra med sin sedelutgifning. Såsom förhållandena nu gestaltat sig och med den knapphet, som numera inträdt å penningmarknaden, vore det sålunda ganska antagligt, att, om intet i saken af statsmagterna åtgjordes, någon vidare afsägelse af sedelutgifningsrätten icke komme att ske. Man skulle följakligen vid 1903 års utgång stå inför det sakförhållande, att 25 enskilda banker, hvilkas utelöpande sedlar nu uppginge till inemot 80 millioner kronor, komme att på en gång upphöra med utgifvande af egna sedlar. Den frågan uppstode då, huruvida den kredit, dessa banker nu hade sig tillförsäkrad i riksbanken i form af rediskontering intill fyrtio procent af sina den 1 januari 1896 utelöpande sedlar, vore tillräcklig för att i den allmänna rörelsens intresse bereda en lugn och mjuk öfvergång till systemet med en enda sedelutgifvande bank. Det kunde visserligen tyckas, att, då ännu tre år återstode, till dess denna öfvergång skulle ske, man kunde tills vidare uppskjuta besvarandet af förenämnda fråga för att afvakta, huruledes de ekonomiska förhållandena komma att gestalta sig. Men då en vidt utbredd oro i berörda hän-

seende framträd, syntes det lämpligt och nyttigt, att denna oro, för så vidt den kunde anses ega grund, blefve lugnad. Och departementschefen ansåge sig för sin del böra gifva den allmänna meningen rätt, då den nekande besvarade nyssnämnda fråga. Den sistnämnda rediskonteringskrediten var, såsom ofvan antyds, väl knappt beräknad redan då 1897 års Riksdag derom fattade beslut. Men sedermera hade omständigheter tillkommit, som gjorde denna kredit ännu mera otillräcklig för sitt syfte. I första rummet bidroge härtill det förut nämnda förhållandet, att, mot hvad man antagit, nästan alla enskilda banker kunde antagas komma att, med nu gällande lagstadganden, på en gång upphöra med sin sedelutgifning, hvarigenom öfvergången blefve mera tvär och följaktligen kräde större lättnader. Vidare hade de enskilda bankernas sedelemission från den dag, den 1 januari 1896, som lagts till grund för kreditens beräkning, högst betydligt stigit, så att 40 procent af de nu existerande enskilda bankernas sistnämnda dag utelöpande sedlar motsvarade blott omkring 28 procent af dessa bankers nuvarande sedelstock. Och det funnes ju ingen bestämd anledning att antaga, det denna skulle före tidpunkten för den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande väsentligen minskas. Slutligen vore att märka, att under de senare åren rediskonteringsaftal mellan riksbanken och de enskilda bankerna i allt större utsträckning blifvit afslutade, så att den de enskilda bankerna på denna väg nu tillförsäkrade rediskonteringskredit åtminstone i åtskilliga fall torde väsentligen öfverstiga 40 procent af vederbörande banks den 1 januari 1896 utelöpande sedlar. Om nu riksbanken, då den lagbestämda rediskonteringsrätten år 1904 inträdde, skulle finna anledning att indraga eller minska den nu aftalade rediskonteringskrediten, så vore det uppenbart, att gällande lagstadgande i denna del skulle alls icke medföra någon kassalättnad för åtminstone vissa af de enskilda bankerna och kanske just dem, som deraf vore i största behof. Till följd af sistberörda förhållanden skulle behöflig kassalättnad för de enskilda bankerna vid den enskilda sedelutgifningens upphörande säkrast beredas dem enbart i form af kreditiv hos riksbanken. Men då mycket stora kreditiv, derå temligen betydande fluktuationer till äfventyrs vore att förvänta, kunde blifva för riksbanken besvärliga och då man väl syntes kunna antaga, att nu aftalade rediskonteringskrediter, som kunde sägas vara för begge kontrahenterna lika fördelaktiga, icke, der ej tvingande omständigheter dertill föranledde, komme att af riksbanken indragas, när lagbestämd rediskonteringsrätt inträdde, syntes lämpligast, att den ökade kredit, som departementschefen ansåge böra beredas de enskilda bankerna hos riksbanken, utginge delvis såsom

kreditiv och delvis i form af rediskonteringsrätt. Till grund för krediternas storlek syntes man böra lägga beloppet af de enskilda banksedlar, som vore utelöpande så nära som möjligt den tidpunkt, då krediterna, som ju vore afsedda att i viss mån ersätta sedelemissionen, skulle träda i kraft, eller således den 1 innevarande januari.

Beträffande då först tiden till 1903 års utgång, så måste det ju fortfarande anses i hög grad önskvärdt, att ett flertal enskilda banker kunde förmås att upphöra med sin sedelutgifning före denna tidpunkt, så att öfvergången till enbankssystemet kunde ske successivt och derigenom blifva mindre känbar. Men för att detta önskemål skulle kunna uppnås, borde icke oväsentligt ökade fördelar för tiden intill utgången af år 1903 erbjudas. Om också af skäl, som ofvan antydts, kreditiv, motsvarande hela den enskilda sedelemissionen, icke syntes böra ifrågasättas, ansåge dock departementschefen, att kreditiv till ett belopp, motsvarande sjuttiofem procent af de den 1 innevarande januari utelöpande enskilda banksedlar, borde utan väsentlig olägenhet för riksbanken kunna medgifvas. Skulle då äfven det föga sannolika förhållande inträffa, att, efter ett sådant medgifvande, samtliga enskilda banker skulle före 1903 års slut öfvergå till aktiebanker, komme det kreditivbelopp, hvartill de vore berättigade, i allt fall att understiga det kreditivbelopp, mot hvilket fullmäktige i sitt förenämnda utlåtande den 3 mars 1897 icke haft något att erinra. Men härjemte syntes kreditivräntan, som enligt nuvarande bestämmelser och med nu gällande diskontosatser utgjorde fyra procent, böra något sänkas. Departementschefen ansåge nemligen af skäl, hans företrädare i embetet uttalade till statsrådsprotokollet den 9 januari 1897, att riksbanken väl kunde mot en billig ränta utlemna dessa kreditiv, genom hvilka den förvärfvade sig en ökad sedelemission och hvilka den utbetalade i sina räntefria förbindelser, sedlarne. Om det också icke borde ifrågasättas, att denna ränta fixerades till så lågt belopp, som Kongl. Maj:ts proposition till 1897 års Riksdag afsåg, syntes dock räntan icke böra sättas högre än till tre procent och hållas två procent lägre än riksbankens diskonto för tre månaders vaxlar, der ej denna skulle nedgå under fyra procent. Såsom säkerhet för dessa kreditiv kunde bankerna erbjuda sina grundfondshypotek i den mån de genom sedlarnas indragning blefve lediga, hvilka hypotek ju vore af den art, att de kunde af fullmäktige godtagas. För återstående tjugufem procent af sin sedelstock den 1 januari 1901 syntes ifrågasvarande banker böra tillförsäkras rediskonteringsrätt på nu bestämda villkor.

Hvad beträffade kassalättnaderna under tiden 1904—1908, hyste departementschefen väl den mening, att dessa borde betydligt utvidgas, men de borde dock anordnas så, att motsvarande lättnader för tiden intill 1904 stälde sig väsentligen fördelaktigare och dessa sålunda innebure en lockelse till öfvergång före den lagbestämda tiden. Det ville därför synas lämpligt, att, beträffande tiden 1904—1908, enskild bank, med bibehållande af den nu bestämda rediskonteringsrätten af fyrtio procent, dock beräknade å det belopp sedlar, vederbörande bank hade utelöpande *den 1 januari 1901*, tillika berättigades att hos riksbanken vid 1904 års ingång erhålla kreditiv till ytterligare fyrtio procent af förenämnda sedelbelopp mot ränta, två procent lägre än riksbankens diskonto för tre månaders vaxlar. Dessa kreditiv syntes dock böra minskas med en femtedel årligen, så att de vore slutbetalda efter fem år.

Såsom en följd af hvad sålunda föreslagits borde den tidpunkt, intill hvilken, enligt § 42 i riksbankslagen, kreditivfordran hos enskild bank finge inberäknas bland de tillgångar, som enligt § 7 skola motsvara riksbankens sedelutgifning utöfver det enligt § 6 medgifna belopp, utsträckas till utgången af år 1908.

Beträffande förevarande förslag hafva fullmäktige i riksbanken i sitt bilagda yttrande framhållit, att de af Kongl. Maj:t ifrågasatta, ökade förmånerna knappast blefve tillräckliga att förmå ett afsevärdt antal enskilda banker att före 1903 års utgång frånträda sin rätt att utgifva sedlar. Enligt fullmäktiges åsigt borde dock förhållandena så ordnas, att utsigt funnes för flera bankers öfvergång till det nya systemet före år 1904, och det, om möjligt, efter hand och på olika tider. I syfte af detta måls främjande samt på i öfrigt anförda skäl hafva fullmäktige föreslagit, att åt dem borde medgifvas rätt att inom de gränser, lagen stadgade, förhandla med de enskilda bankerna om tid och vilkor för öfvergången, så att lagens medgifvanden kunde tillämpas allt eftersom ett för båda kontrahenterna tillfredsställande aftal kunde träffas. Hvad anginge de banker, som, utan att hafva med riksbanken träffat sådant särskildt aftal, upphörde med sin sedelutgifning, borde, enligt fullmäktiges åsigt, någon ändring i 1897 års bestämmelser icke ega rum, utan skulle för dylika banker de nu stadgade förmånerna bibehållas. Beträffande åter de banker, hvilka vore villiga att *efter aftal med riksbanken* före 1903 års utgång afstå från sedelutgifningsrätten, hafva fullmäktige förordat, att i riksbankslagens § 41 måtte intagas bestämmelse, innefattande rätt för fullmäktige att åt dylik bank, för så vidt den icke indragit eller under aftalstiden indroge något af

sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, dels mot säkerhet, som af fullmäktige godkändes, bevilja lån intill sjuttiofem procent af det belopp, hvartill den enskilda bankens utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, att från och med år 1903 årligen före december månads slut återbetalas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet, och mot ränta två procent lägre än riksbankens gällande tre månaders diskonto, dock ej lägre än två procent, dels medgifva rediskonteringsrätt i riksbanken af vexlar, som af fullmäktige godkändes, intill tjugufem procent af nyssnämnda sedelbelopp och mot diskonto icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande, hvilken rediskonteringsrätt jemväl borde från och med utgången af år 1903 årligen minskas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet.

Hänvisande till hvad bilagda, af fullmäktige afgifna yttrande i öfrigt rörande förevarande förslag innehåller, får utskottet för egen del anföra, att utskottet lika med Kongl. Maj:t och fullmäktige anser ändring af nu gällande öfvergångsstadganden vara af omständigheterna påkallad. Utskottet delar ock den af fullmäktige uttalade åsigt, att de af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelserna knappast skulle komma att leda till det, för beredande af en succesiv öfvergång till den nya ordningen, synnerligen eftersträfvansvärda målet, att ett större antal enskilda banker redan före 1903 års utgång afstode från rätten att utgifva sedlar. Fullmäktiges nyssberörda förslag deremot synes utskottet innebära en lycklig lösning af frågan. Derest bestämmelser af den lydelse, herr Boström i sin ofvannämnda motion, i öfverensstämmelse med fullmäktiges framställning, föreslagit, blefve i lagen meddelade, synes det antagligt, att de enskilda bankerna allmänt skola komma att före den lagstadgade tiden upphöra med sedelutgifningen, och då härvid vilkoren för öfvergången skulle, inom de i lagen angifna gränser, bestämmas efter aftal mellan fullmäktige och vederbörande enskilda banker, innebär detta en god borgen för att öfvergången verkligen varder succesiv och äfven i öfriga hänseenden anordnad på ett tillfredsställande sätt. Utskottet vill alltså tillstyrka bifall till ifrågavarande motion i berörda del.

Till stöd för ofvannämnda af herr Berlin gjorda yrkande har motionären anfört följande:

En enskild bank, Vesterbottens enskilda bank eller numera bankaktiebolaget Stockholm—Öfre—Norrländ, hade före år 1901 afstått från sin sedelutgifning och dervid kommit i åtnjutande af de förmåner, den nuvarande lydelsen af § 41 i riksbankslagen medförde. Dessa förmåner, hvilka äfven i öfrigt vore mindre omfattande än de af Kongl.

Måj: nu föreslagna, blefve särskildt mindre gynsamma genom att de baserats på sedelutgifningen den 1 januari 1896, som varit vida lägre än under de närmaste åren derefter. För Vesterbottens enskilda bank utgjorde de den 1 januari 1896 utelöpande sedlarne ett belopp af 2,488,468 kronor. I den föreslagna nya lydelsen af berörda § 41, enligt hvilken lydelse kreditiv- och rediskonteringsförmåner i riksbanken skulle för enskild bank utgå efter beloppet af dess utelöpande sedlar den 1 januari 1901, vore icke på något sätt omfördt, huru förhållas skulle med den bank, som redan före år 1901 afstått från sin sedelutgifning. Skulle de nya bestämmelserna oförändrade tillämpas på denna bank, blefve banken så godt som beröfvad de förmåner, 1897 års lag i dess ursprungliga lydelse tillerkändt densamma, ty beloppet af Vesterbottens enskilda banks den 1 januari 1901 utelöpande sedlar utgjorde allenast 148,400 kronor. Att, derest lagändring vidtoges, å här afsedda fall tillämpa äldre, icke längre existerande och af nya ersatta lagstadganden syntes icke heller låta sig göra, då förmånen af kassakreditiv i riksbanken reglerades genom årliga kontrakt. Men äfven om en dylik tillämpning vore möjlig och tänkbar beträffande de redan inträdda förmåner, som afsåge tiden till 1903 års slut, kunde den omöjliga göras gällande beträffande de förändrade förmåner, som skulle inträda med år 1904. För att förekomma en uppenbar orättvisa mot det enskilda bankinstitut, som ställt sig 1897 års lag till lojal efterrättelse, måste därför ett uttryckligt lagstadgande träffas, och detta icke blott i den rigtning, att dess redan tillförsäkrade förmåner icke rubbades, utan ock i den rigtning, att äfven denna bank komme i åtnjutande af de ökade förmåner, som kunde anses nödvändiga. Det vore sjelfallet, att Vesterbottens enskilda banks öfvergång från sedelutgifvande till icke sedelutgifvande skett under bestämdt förlitande derpå, att en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag skulle blifva ovilkorligen gällande såväl derutinnan, att enskilda bankernas sedelutgifningsrätt vid utgången af år 1903 skulle upphöra, som ock derutinnan, att de förmåner hos riksbanken, som vid öfvergången medgäfvos enskild bank, blefve lika för alla banker. Om nu lagstifningen erkände, att de beviljade förmånerna för sedelutgifningsrättens upphörande vore för små, syntes de ökade förmånerna i synnerhet och framför andra böra komma den bank till godo, som, i hvad på densamma berott, sökt främja syftena med 1897 års lag och genom en tidig öfvergång till icke sedelutgifvande underlättat uppnåendet af det uppställda målet att koncentrera sedelutgifningen hos Sveriges riksbank. Den 1 december 1898 upphörde Vesterbottens enskilda bank med sin

sedelutgifning och redan under samma månad indrogos 1,050,000 kronor af dess sedlar. Med 1898 års slut öfvergick banken till aktiebank. Öfriga enskilda banker hade deremot under den gångna tiden efter utfärdandet af 1897 års lag ökat sin sedelutgifning med omkring en tredjedel, och det vore denna omständighet, som bland annat skulle bereda dem ökade förmåner hos riksbanken emot de från början afsedda. Att med hänsyn till den enskilda bank, som sålunda redan upphört med sin sedelutgifning, träffa bestämmelser, som tillförsäkrade densamma andel i de ökade förmåner, man nu ville bereda, kunde icke för riksbanken medföra någon som helst nämnvärd tunga och vore så mycket mera på sin plats, som nämnda bank under ungefär hälften af den första period, som förmånerna gällt, fått åtnöja sig med lägre förmåner, än lagstiftaren numera ansåge vara skäligen. De bestämmelser, som i detta afseende borde träffas, behöfde allenast afse att för ifrågavarande bank bestämma en annan tid än den 1 januari 1901 såsom den, hvilken skall tjena till utgångspunkt för beräkning af kassakreditivs och rediskonterings storlek. Då i förslaget valts den 1 januari 1901, hade detta motiverats dermed, att man borde bestämma en tidpunkt, som låge så nära som möjligt den tid, då sedelmissionen upphörde. För Vesterbottens enskilda bank skulle samma princip leda till, att man valde den 1 december 1898 eller, om man ansåge sig böra vidhålla den 1 januari, den 1 januari 1898.

Rörande detta förslag hafva fullmäktige anfört, att någon ändring af det såsom beräkningsgrund fastställda sedelbeloppet svårlign nu syntes kunna ifrågakomma, då ifrågavarande bankbolag utöfvat sin nya verksamhet redan i mer än två års tid, hvarunder naturligtvis öfvergången till det nya småningom försiggått så, att den allmänna marknadens intressen blifvit behörigen tillgodosedda.

Lika med fullmäktige anser utskottet den af motionären påyrkade ändring i bestämmelsen angående det såsom beräkningsgrund fastställda sedelbeloppet icke böra ifrågakomma, men synes det utskottet deremot billigt, att, på sätt fullmäktige äfven förordat, bemälda bank, under förutsättning, att särskildt aftal i sådant hänseende kommer till stånd mellan banken och fullmäktige, får åtnjuta samma förmåner i öfrigt, som skulle tillgodokomma de enskilda banker, hvilka efter aftal med riksbanken upphöra med sin sedelutgifning före 1903 års slut. I herr Boströms ofvannämnda motion finnes intaget ett stadgande i sådant syfte; och får utskottet tillstyrka bifall till motionen jemväl i denna del.

Beträffande öfriga i sistnämnda motion föreslagna bestämmelser, så äro dessa föranledda af ofvan förordade nya stadganden i § 41 och hafva ej gifvit anledning till erinran från utskottets sida. De af utskottet vidtagna smärre jemkningar i redaktionen af förevarande förslag torde icke tarfva någon särskild motivering.

*Utskottets
hemställan.*

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt hemställer utskottet:

1:o att herr Cederbergs motioner n:ris 27 och 28 måtte af Riksdagen lemnas utan afseende;

2:o att herr Jakobsons motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

3:o att herr Lundgrens motion icke måtte af Riksdagen bifallas;

4:o att herr Nyströms ofvannämnda motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall;

5:o att herr Cederbergs motion n:o 29 icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

6:o att Riksdagen, under förklarande att Kongl. Maj:ts proposition ej kan i oförändradt skick bifallas, måtte, med afslag å herrar Dahns och Berlins motioner, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och herr Boströms motion för sin del besluta,

dels att §§ 6, 7 och 8 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 må erhålla följande förändrade lydelse, att tillämpas från den 1 januari 1902, nemligen:

(Nuvarande lydelse:)

§ 6.

Riksbanken eger rätt att utgifva sedlar till det belopp, som motsvaras af följande kassatillgångar:

a) metallisk kassa, så beräknad som i § 8 sägs;

b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande,

(Föreslagen lydelse:)

§ 6.

Riksbanken eger rätt att utgifva sedlar till det belopp, som motsvaras af följande kassatillgångar:

a) metallisk kassa, så beräknad som i § 8 sägs;

b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande,

(Nuvarande lydelse:)

mot sjöfara försäkradt guldmynt eller omyntadt guld;

c) hos bankinrättningar eller handelshus på utrikes ort i löpande räkning innestående medel.

§ 7.

Utöfver det enligt § 6 medgifna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgifning af högst ett hundra millioner kronor, under vilkor att de på grund här-af utgifna sedlar motsvaras af följande tillgångar sammanräknade:

a) lätt säljbara utländska statspapper;

b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;

c) vexlar, betalbara inom eller utom riket.

§ 8.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt

(Föreslagen lydelse:)

mot sjöfara försäkradt guldmynt eller omyntadt guld;

c) hos *bank eller bankir* på utrikes ort i löpande räkning innestående medel, *efter afdrag af riksbankens skuld i dylik räkning.*

§ 7.

Utöfver det enligt § 6 medgifna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgifning af *ett hundra millioner kronor samt, derest den metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor, af ytterligare ett belopp, uppgående högst till den summa, hvarmed den metalliska kassan öfverstiger fyrtio millioner kronor.*

Riksbankens utelöpande sedlar skola till den del de öfverstiga de i § 6 omnämnda kassatillgångar motsvaras af följande tillgångar sammanräknade:

a) lätt säljbara utländska statspapper;

b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;

c) vexlar, betalbara inom eller utom riket.

§ 8.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt

(Nuvarande lydelse:)

svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld.

Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än tjugofem millioner kronor. Derutöfver skall, då de på grund af § 7 utgifna sedlar öfverstiga sextio millioner kronor, riksbanken hålla i metallisk kassa minst trettio procent af det belopp, hvarmed de på sådan grund utgifna sedlar öfverskjuta sistnämnda summa.

(Föreslagen lydelse:)

ligt svenskt och utländskt guldmynt samt omyntadt guld. Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än *fyrtio* millioner kronor.

dels ock att §§ 41 och 42 i samma lag må erhålla följande förändrade lydelse:

(Nuvarande lydelse:)

§ 41.

Jemlikt lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, ega enskilda banker att intill utgången af år 1903 utgifva egna sedlar; och är riksbanken pliktig att åt dessa banker inrymma de förmåner, som här nedan omförmälas.

Från början af år 1899 till utgången af år 1903 eger enskild bank, som, efter minst tre månader förut hos chefen för finansdepartementet derom gjord anmälan, afstått från sin rätt att utgifva egna sedlar samt icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, att hos riksbanken

(Föreslagen lydelse:)

§ 41.

Jemlikt lagen med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, ega enskilda banker att intill utgången af år 1903 utgifva egna sedlar; och är riksbanken pliktig att åt dessa banker inrymma de förmåner, som här nedan omförmälas.

Från början af år 1899 till utgången af år 1903 eger enskild bank, som, efter minst tre månader förut hos chefen för finansdepartementet derom gjord anmälan, afstått från sin rätt att utgifva egna sedlar samt icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, att hos riksbanken

(Nuvarande lydelse:)

ken, dels mot säkerhet, som af dess fullmäktige godkännes, begagna kassakreditiv till hälften af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar vid sistnämnda tidpunkt uppgingo, utan erläggande af kreditivavgift och mot ränta, två procent lägre än gällande tre månaders vexeldiskonto, dock ej under två för hundra om året, dels likaledes till hälften af nyssberörda belopp i riksbanken rediskontera vexlar, som af fullmäktige godkännas, mot diskonto, icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande.

Då sådan anmälan, som ofvan är nämnd, inkommit till chefen för finansdepartementet, skola fullmäktige i Riksbanken ofördröjligen derom underrättas.

Från början af år 1904 till utgången af år 1908 eger enskild bank, som icke indragit något af ofvanberörda afdelningskontor, att intill fyrtio procent af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar den 1 januari 1896 uppgingo, åtnjuta rediskonteringsförmån på de vilkor, som ofvan äro omförmälda.

Har enskild bank, när, enligt hvad nu är sagdt, kreditiv- eller rediskonteringsrätt eljest skulle för densamma inträda, indragit eller indrager den derefter något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, beror det af Konungen att, med fästadt afseende å det eller

(Föreslagen lydelse:)

ken, dels mot säkerhet, som af dess fullmäktige godkännes, begagna kassakreditiv till hälften af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar vid sistnämnda tidpunkt uppgingo, utan erläggande af kreditivavgift och mot ränta, två procent lägre än gällande tre månaders vexeldiskonto, dock ej under två för hundra om året, dels likaledes till hälften af nyssberörda belopp i riksbanken rediskontera vexlar, som af fullmäktige godkännas, mot diskonto, icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande.

Då sådan anmälan, som ofvan är nämnd, inkommit till chefen för finansdepartementet, skola fullmäktige i riksbanken ofördröjligen derom underrättas.

Från början af år 1904 till utgången af år 1908 eger enskild bank, som icke indragit något af ofvanberörda afdelningskontor, att intill fyrtio procent af det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar den 1 januari 1896 uppgingo, åtnjuta rediskonteringsförmån på de vilkor, som ofvan äro omförmälda.

Har enskild bank, när, enligt hvad nu är sagdt, kreditiv- eller rediskonteringsrätt eljest skulle för densamma inträda, indragit eller indrager den derefter något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, beror det af Konungen att, med fästadt afseende å det eller

(Nuvarande lydelse:)

de indragna kontorens omfång och betydelse för den allmänna rörelsen, bestämma, huruvida den sålunda skedda indragningen må föranleda, att kreditiv- eller rediskonteringsbeloppet nedsättes eller att banken uteslutes från all rätt till kreditiv eller rediskontering.

Den rätt till kassakreditiv och till rediskontering, hvarom här ofvan förmäles, bibehålles äfven, der enskild bank blifvit ombildad till bankaktiebolag.

(Föreslagen lydelse:)

de indragna kontorens omfång och betydelse för den allmänna rörelsen, bestämma, huruvida den sålunda skedda indragningen må föranleda, att kreditiv- eller rediskonteringsbeloppet nedsättes eller att banken uteslutes från all rätt till kreditiv eller rediskontering.

Den rätt till kassakreditiv och till rediskontering, hvarom här ofvan förmäles, bibehålles äfven, der enskild bank blifvit ombildad till bankaktiebolag.

I stället för enskild bank ofvan tillförsäkrade förmåner må fullmäktige i riksbanken ega rätt att till enskild bank, som, enligt med fullmäktige träffadt aftal om tiden och vilkoren för upphörandet af dess sedelutgifning, före 1903 års utgång afstått från sin sedelutgifningsrätt och icke indragit eller under aftalstiden indrager något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, dels mot säkerhet, som af fullmäktige godkännes, bevilja lån intill sjutiofem procent af det belopp, hvartill den enskilda bankens utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, att från och med år 1903 årligen före december månads slut återbetalas med en åttandedel af det ursprungliga beloppet, och mot ränta, två procent lägre än riksbankens gällande tre månaders diskonto, dock icke lägre än två procent, dels medgifva rediskonteringsrätt i riksbanken af vaxlar, som af fullmäktige godkännas, intill tjugufem procent af den en-

*(Nuvarande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

skilda bankens den 1 januari 1901 utelöpande sedelbelopp och mot diskonto, icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande, skolande jemväl denna rediskonteringsrätt från och med utgången af år 1903 årligen minskas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet. Vid de förmåner, som sålunda medgifvas enskild bank, må bankaktiebolag, hvar till enskild bank blifvit ombildad, bibehållas. Derjemte ega fullmäktige rätt att med bankaktiebolag, hvar till enskild sedelutgifvande bank före den 1 januari 1901 ombildats, träffa aftal om nyssnämnda förmåner, dock beräknade efter samma banks den 1 januari 1896 utelöpande sedelbelopp.

Då enskild bank genom aftal med fullmäktige i riksbanken förbundit sig att å viss tid afstå från sin sedelutgifningsrätt, skall chefen för finansdepartementet derom af fullmäktige ofördröjligen underrättas.

§ 42.

Under tiden från början af år 1899 till utgången af år 1903 må bland de tillgångar, som enligt § 7 skola motsvara riksbankens sedelutgifning utöfver det enligt § 6 medgifna belopp, inberäknas jemväl sådan kreditivfordran hos enskild bank, hvarom i § 41 förmäles.

Stockholm den 15 mars 1901.

På sammansatta banko- och lagutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.

§ 42.

Bland de tillgångar, som enligt § 7 skola motsvara riksbankens sedelutgifning utöfver det enligt § 6 medgifna belopp, må inberäknas ej mindre till utgången af år 1903 jemväl sådan kreditivfordran hos enskild bank, hvarom i § 41 förmäles, än ock till 1910 års slut sådant till enskild bank lemnadt lån, som omförmäles i samma paragraf.

Reservationer:

af herr *Leman*, hvilken anför:

I.

Grunden till det af utskottet föreslagna stadgandet derom, att enskild bank, som före 1903 års utgång afstår från sin sedelutgifningsrätt, skall ega åtnjuta vissa förmåner, under vilkor, att banken icke indragit eller under aftalstiden indrager något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, torde väl vara, att utskottet ansett, att den lättnad, som genom de af enskilda bankerna, särskildt i landsorterna inrättade afdelningskontor blifvit för derstädes bosatte industriidkare, köpmän, godsegare m. fl. beredd med hänsyn till skötandet af deras penningaffärer, ej skall upphöra samtidigt med de enskilde bankernas afstående från utgifvande af egna sedlar och innan riksbankens afdelningskontor hafva vunnit den konsolidering samt den affärsvana som kräfvades för att tillgodose de särskilda orternas behof af omsättningsmedel. Detta mål torde, enligt min åsigt, dock endast ofullständigt vinnas genom det förslag, som utskottet i nu förevarande afseende framställt.

Otänkbart är nemligen icke, att enskild bank, som i följd af konjunkturförhållanden eller af andra skäl icke funne med sin fördel förenligt att i den utsträckning, som nu är för handen, upprätthålla ett afdelningskontor, jemlikt lagens *formella* stadgande visserligen bibehåller ett dylikt afdelningskontor, men dervid dock inskränker rörelsen t. ex. endast till *inlåning* eller till afdelningskontorets öppenhållande endast under någon timme i veckan. Genom ett sådant förfarande skulle banken i *formellt* afseende icke hafva brutit mot lagens stadgande; men deremot i *materiellt* hänseende hafva gäokat lagstiftarens syfte.

Å andra sidan kan inträffa, att i följd af förändrade förhållanden (t. ex. nedläggande af stora industriella företag ell. dyl.) det blifver fullständigt onödigt att å någon viss ort upprätthålla ett afdelningskontor. Med den lydelse utskottets förslag har, blifver emellertid hvarje enskild bank tvungen, såvidt den ej vill förlora de åt densamma inrymda förmåner, att, utan afseende å rörelsens kraf, bibehålla ett vid början af år 1896 befintligt afdelningskontor. Mot ett sådant missförhållande

finnes bot i den nu varande lydelsen af § 41 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, dymedelst att deruti stadgas, att det beror af Konungen att, der en sådan bank indragit eller indrager något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, med fästadt afseende å det eller de indragna kontorens omfång och betydelse för den allmänna rörelsen, bestämma, huruvida den sålunda skedda indragningen må föranleda, att kreditiv- eller rediskonteringsbeloppet nedsettes eller att banken uteslutes från all rätt till kreditiv eller rediskontering.

I den af herr F. A. Boström väckta, af utskottet tillstyrkta motion saknas deremot ett dylikt stadgande, och ej heller finnes deruti någon bestämmelse, som medgifver riksbankens fullmäktige rätt att afvärja det missförhållande, som kan uppstå derigenom, att enskild bank, till egen vinning, men till förfång för allmänt väl, obehörigen inskränker rörelsen vid ett den 1 januari 1896 upprättadt afdelningskontor. Mig synes, att, då man i det af utskottet tillstyrkta lagförslag, enligt min åsigt, med fullt fog, lemnat åt riksbankens fullmäktige en ganska vidsträckt rätt att genom *aftal* ordna förhållandena angående tiden och villkoren för upphörandet af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, man ock förtroendefullt skulle kunna öfverlemna åt fullmäktige att genom samma *aftal* ordna förhållandena angående ej allenast fortvaron af de enskilda bankernas afdelningskontor, utan äfven och fastmer angående omfånget och beskaffenheten af den rörelse, som, i den allmänna penningmarknadens intresse, tid efter annan bör vid dessa afdelningskontor ifrågakomma.

På här anförda skäl har jag ansett, att det i herr F. A. Boströms, af utskottet tillstyrkta motion för enskild bank, som vill åtnjuta vissa i motionen föreslagna förmåner, uppställda *oeftergiftiga* vilkor, att banken icke indragit eller under *aftalstiden icke indrager* något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, bort utgå ur lagen samt att i stället åt riksbankens fullmäktige bort öfverlemnas rätt att, efter omständigheterna i hvarje särskildt fall, genom *aftal* med enskild bank ordna förhållandena med hänsyn till enskild banks afdelningskontor.

II.

Kongl. Maj:t har i aflemnad proposition föreslagit, att riksbanken skulle ega att, under vissa förutsättningar, åt enskild bank bevilja *kassakreditiv* till 75 procent af det belopp, hvartill bankens utelöpande sedlar

den 1 januari 1901 uppgingo. Utskottet åter har, på grund af riksbankens fullmäktiges utlåtande och herr Boströms motion, hemställt, att åt enskild bank icke skulle beviljas kassakreditiv utan i stället medgifvas *lån* efter ofvannämnda beräkningsgrund.

Såsom känt är, har de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt i främsta rummet genom sin *elasticitet* kunnat gagna den allmänna rörelsen. Den nya anordning, hvilken, då nämnda sedelutgifningsrätt upphör, bör införas, torde därför, åtminstone i någon mån, böra göras *elasticisk*. Så skulle kunna ske, i fall Kongl. Maj:ts förslag om beviljande af kassakreditiv till de enskilda bankerna blefve upphöjdt till lag. Men om äfven, å andra sidan, icke kan förnekas, att, såsom riksbankens fullmäktige erinrat, ej ringa olägenheter för riksbanken skulle uppstå, i fall kassakreditiv skulle beviljas till så högt belopp, som Kongl. Maj:t föreslagit, torde dock böra tagas i betraktande, huruvida man icke, till fromma för den *elasticitet*, hvilken *allmänna rörelsen* ovedersägligen kräfver, skulle kunna i sådant syfte göra någon, om än icke stor afvikelse från den af utskottet fastslagna låneformen.

Af sådan anledning tror jag, att det, för befrämjande af allmänt väl, skulle vara lämpligt, att man beviljade de enskilda bankerna rätt att erhålla kassakreditiv — om än till mindre belopp, än Kongl. Maj:t föreslagit — t. ex. till *femton* procent (c:a tolf millioner kronor) af det belopp, hvartill deras utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo.

Möjligt är väl, att under öfvergångstiden härigenom någon ringa olägenhet skulle kunna förorsakas Riksbanken, men, å andra sidan, skulle, enligt mitt förmenande, genom ett sådant tillvägagående åt den allmänna rörelsen beredas fördelar, hvilka i hög grad torde öfverväga de eventuella olägenheter, som under en öfvergångsperiod skulle kunna drabba riksbanken.

Slutligen får jag erinra, att, med hänsyn till den allmänna rörelsens kraf, det torde vara lämpligast, att kreditiven finge vara orubade så länge som möjligt, i följd hvaraf amortering af de fasta lånen borde ske, förrän tackning af de enskilda bankernas kreditivskuld borde ifrågakomma. Då emellertid riksbankens fullmäktige få det ansvarsfulla värfvet att ordna de mångfaldiga kritiska förhållanden, som antagligen uppstå vid öfvergången från mångbanks- till enbankssystemet, torde man äfven med fullt förtroende kunna åt fullmäktige öfverlemna att genom aftal med de enskilda bankerna öfverenskomma om lämpligaste tidpunkterna för tackande af dessas kreditivskuld.

I följd af den ytterst knappa tid, hvilken varit mig förunnad att

afgifva denna min reservation, har jag i förevarande så ytterst viktiga samhällsangelägenhet kunnat endast antydningssvis gifva skäl för min från utskottsmajoriteten skiljaktiga mening, men jag har dock velat låta anteckna, att jag ansett, det utskottet bort, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och herr F. A. Boströms motion, föreslå, att sjunde stycket af § 41 i lagen för Sveriges riksbank samt § 42 af samma lag skulle erhålla följande lydelse:

I stället för enskild bank ofvan tillförsäkrade förmåner, må fullmäktige i riksbanken ega rätt att till enskild bank, som, enligt med fullmäktige träffadt aftal om tiden och villkoren för upphörande af dess sedelutgifning, före 1903 års utgång afstått från sin sedelutgifningsrätt och icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, mot säkerhet, som af fullmäktige godkännes, bevilja *dels* lån intill sextio procent och *dels* kassakreditiv intill femton procent af det belopp, hvartill den enskilda bankens sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, med rätt för den enskilda banken att vara befriad från erläggande af kreditivafgift, men med skyldighet att såväl å lån som å kassakreditiv gälda ränta, två procent lägre än riksbankens gällande tre månaders diskonto, dock icke lägre än två procent; skolande enskild bank från och med år 1903 årligen före december månads utgång återbetala erhållet lån med en åttendedel af det ursprungliga beloppet samt före utgången af år 1910 återgälda skuld å kassakreditiv på sätt och tid, som fullmäktige i aftalet ega bestämma. Fullmäktige ega jemväl att genom sådant aftal, som ofvan sägs, medgifva enskild bank rediskonteringsrätt i riksbanken af
vexlar, — — — — —
— — — — —

(Föröfrigt lika med utskottets förslag).

§ 42.

Bland de tillgångar, som enligt § 7 skola motsvara riksbankens sedelutgifning utöfver det enligt § 6 medgifna belopp, må inberäknas till utgången af år 1910 jemväl sådan kreditivfordran hos enskild

bank, hvarom i § 41 förmåles, samt sådant till enskild bank lemnadt lån, som omförmåles i samma paragraf.

af herr *Sörensson*, hvilken instämt med herr *Leman*.

Bilaga 1.

Till Bankoutskottet,

med yttrande i anledning af Kongl. Majt:s proposition och motioner rörande ändringar i lagen för Sveriges riksbank och dermed sammanhang egande frågor.

Genom protokollsutdrag har utskottet anmodat fullmäktige att afgifva yttrande i anledning bland annat af följande vid denna riksdag gjorda framställningar angående ändringar i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 i hvad rör riksbankens sedelutgifts rätt och dermed sammanhang egande frågor, nämligen,

1:o *Kongl. Majt:s proposition* i ämnet,
2:o *motioner* af

a) Herr *Berlin* i Första kammaren, n:o 25, om ändring af § 41 i lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897,

b) Herr *Cederberg* i d:o, n:o 27 och 29 att riksbankslagen måtte sålunda ändras, att den riksbanken tillagda rätt att ensam utgifva sedlar bortfaller, och likaledes Kongl. kungörelsen af den 12 juni 1874 undergå vissa ändringar,

c) Herr *M. Dahn* i Andra kammaren, n:o 161, samt af

d) Herr *J. Nyström* i Första kammaren, n:o 20, om sådan ändring i lagen för Sveriges riksbank, att de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar skall fortfa ra till slutet af 1908, samt att i samband dermed tiden, under hvilken de förmåner, som riksbanken är pliktig att för underlättande af öfvergången inrymma åt enskilda bankerna, utsträcker med fem år.

e) Herr *C. J. Jakobson* i Andra kammaren, n:o 102, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning i fråga om ordnandet af landets sedelbankväsen,

f) Herr *W. T. Lundgren* i Andra kammaren, n:o 111, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förnyad utredning angående landets bankväsen m. m.

Hvad först beträffar Kongl. Maj:ts proposition om förändrad lydelse af vissa §§ i lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897, innefattar den förslag dels om utvidgning på vissa vilkor af riksbankens sedelutgifningsrätt, dels ock om ändring i lagens öfvergångsbestämmelser angående vissa förmåner för enskilda banker till ersättning för upphörd sedelutgifning.

I fråga om riksbankens sedelutgifningsrätt hafva fullmäktige, med begagnande af lemnadt tillfälle att yttra sig öfver det af utsedde kommitterade den 1 december förlidet år afgifna betänkande, under den 31 sistlidne december uttalat sig för det af kommitterades flertal i ämnet framställda förslag. Då detta i oförändradt skick upptagits i Kongl. Maj:ts proposition, lär något vidare yttrande i saken icke behöfva af fullmäktige afgifvas än beträffande de i motionen n:o 161 i Riksdagens Andra kammare af herr *Dahn* föreslagna ändringar af de ifrågavarande lagbestämmelserna. Dessa ändringar afse *dels* att till § 8 skulle fogas ett stycke af följande innehåll: »Skulle öfversikt eller uppgift, som i § 24 omnämnes, utvisa, att metalliska kassan nedgått under fyrtio millioner kronor, eller att den i § 7 medgifna sedelutgifning öfverskridits, skall förhållandet, så fort sig göra låter, varda rättadt», *dels* att § 7 måtte i sitt första stycke erhålla följande lydelse: »Utöfver det enligt § 6 medgifna belopp är riksbanken berättigad till sedelutgifning af högst etthundra millioner kronor, samt, der särskilda förhållanden sådant påkalla, af ytterligare ett belopp, uppgående till den summa, hvarmed metalliska kassan, öfverstiger fyrtio millioner kronor. (För öfrigt lika med den kongl. propositionen).

Motionären erinrar, att uttrycket »bibehållas» i § 8, helst när det sammanställes med det äldre stadgandet om metalliska kassans storlek och med bestämmelsen om reservfonden i 26 § riksbankslagen, synes angifva, att lagen under vissa exceptionella förhållanden får hvila, men att fullmäktige, *så fort sig göra låter*, skola bringa de rubbade förhållandena i jemvigt. Utan tvifvel är den sålunda uttalade uppfattningen riktig så tillvida, att förhållanden kunna inträffa, som leda dertill, att riksbankens metalliska kassa nedgår under det lagbestämda minimum, och att genom bankstyrelsens bemödanden den metalliska kassan bör snarast möjligt uppbringas till det rätta beloppet. Någon särskild föreskrift till förklarande af hvad ordet »bibehållas» innebär synes dock icke nödig, enär detta ord innefattar en tillräckligt tydlig maning till styrelsen

om hvad den har att iakttaga, en maning, som genom ett tillägg snarare skulle försvagas än förstärkas.

Förslaget, att rätten till sedelutgifning motsvarande det belopp, hvarmed metalliska kassan öfverstiger 40 millioner kronor, skulle inträda, »der särskilda förhållanden sådant påkalla», synes fullmäktige icke egnadt att gifva sedelutgifningen *den* elasticitet, som från synpunkten af rörelsens behof kan anses önskvärd. I sitt här ofvan berörda yttrande öfver kommitterades förslag anförde fullmäktige bland annat: »genom att hålla en guldkassa, som öfverskjuter minimum, kunna fullmäktige bereda banken en sedelreserv, som, dubbelt så stor som öfverskottet, när helst deraf göres behof, utan begränsning af tid kan användas och tillika gör hela den normala sedelutgifningsrätten mera brukbar». I sjelfva verket ligger i stadgandet en anvisning för fullmäktige, att söka, i den mån sådant kan ske, hålla guldkassan icke obetydligt högre än minimum och arbeta på att stadigt och småningom stärka den faktiska guldbehållningen, på det att vid förefallande behof — dessa må nu återkomma mera periodvis eller yppa sig i följd af tillfälliga anledningar — sedelutgifningen må kunna fullt motsvara rörelsens berättigade kraf. Men skall denna ökade sedelutgifning blifva af praktisk betydelse och medföra de fördelar, som med densamma afsetts, då bör icke dess användning, så i lagen inskränkas, att den får ega rum endast, der särskilda förhållanden sådant påkalla. Ty när med en dylik lagbestämmelse ökningen någon gång blefve verkligen behöflig, skulle deraf lätt alstras en oro i sinnena, hvilken helst bör undvikas. På grund af hvad sålunda anförts finna fullmäktige fortfarande det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget i oförändradt skick egnadt att främja det dermed åsyftade ändamålet.

Den andra delen af Kongl. Maj:ts förslag afser att tillförsäkra de enskilda bankerna större förmåner i utbyte mot den sedelutgifning, som de lemna, och härigenom bereda en lugn och mjuk öfvergång till systemet med en enda sedelutgifvande bank samt stilla den oro, som skall hafva framträdt i fråga om den allmänna rörelsens intresse i afseende å sättet för och följderna af öfvergången.

I det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljer den kungliga propositionen, har chefen för finansdepartementet utförligt behandlat den af de här ofvan omförmälda kommitterade i förbigående berörda frågan om större lättnader för de enskilda bankerna. Kommitterade hafva särskildt åberopat fullmäktiges i riksbanken yttrande till 1900 års Riksdags sammansatta banko- och lagutskott, hvori framhållits önskvärdheten deraf, att de enskilda sedelutgifvande bankerna måtte *successivt*

öfvergå till bolag utan rätt till sedelutgifning och med afseende härpå ansett det kunna med skäl ifrågasättas, huruvida icke banklagens öfvergångsstadganden borde ändras i syfte, att de förmåner, hvilka böra tillkomma de enskilda banker, som under öfvergångstiden afstå från sedelutgifningsrätt, må, äfven hvad beträffar tidsperioden efter 1904 års ingång, blifva för bankerna mera lockande, än nu erbjudna förmåner visat sig vara. Hvad kommitterade sålunda antydningssvis framkastat synes fullmäktige väl värdt att tagas i betraktande, isynnerhet som tiden till 1904 är så pass kort, att de åt bankerna för denna period erbjudna förmånerna, äfven om de blifva så förökade, som den kungliga propositionen afser, numera knappast torde kunna blifva tillräckliga att förmå ett afsevärdt antal enskilda banker att före 1904 års ingång frånträda sin rätt att utgifva sedlar. Enligt fullmäktiges åsigt borde dock förhållandena så ordnas, att utsigt finnes för flere bankers öfvergång till det nya systemet före 1904, och det, om möjligt, efterhand och på olika tider. Uppgiften för lagstiftningen skulle således blifva att tillbjuda bankerna förmåner af den effektiva art, att de svårligen kunna lemnas ur räkningen, då bankerna skola bestämma sig för att tidigare öfvergå eller icke. Genom beviljandet af dylika förmåner skulle ock vinnas det dubbla målet, att ej mindre den successiva öfvergång, som ansetts för näringslifvets jemna utveckling förmånlig, åstadkommes, än ock bankerna sattes i stånd att utan svårighet behörigen sörja för rörelsens kraf jämväl under de nya verksamhetsformerna.

Å andra sidan måste det dock uppenbarligen vara angeläget, att de ifrågavarande förmånerna komma att begagnas på sådant sätt och under sådana förhållanden, att hinder ej möta för *den* öfvergång, som ansetts bäst främja det ekonomiska lifvet. Ett enkelt lagbud om beredande af viss och under alla förhållanden gifven ersättning för afträdd sedelutgifning kan hafva den verkan, i fall ersättningen är rikligt tilltagen, att de enskilda bankerna, så snart ske kan, *samtidigt* afstå från utgifningen af sedlar för att till fullo taga i anspråk hvad lagen tillerkänner dem. Om nu en sådan samtidig öfvergång vid 1903 års slut ansetts kunna medföra svårigheter för affärsrörelsens ostörda fortgång, lära svårigheterna ej blifva mindre, ifall en dylik sker af samtliga banker på en gång redan dessförinnan, exempelvis vid eller strax efter 1901 års slut. Men faran härför kan svårligen förebyggas, derest icke tillfälle är beredt för riksbanken att förhandla med vederbörande banker om tid och vilkor för öfvergången, så att lagens medgifvanden kunna tillämpas, allt eftersom ett för båda kontrahenterna tillfredsställande aftal kan träffas.

Härigenom skulle ock en annan fara kunna undvikas, hvilken icke får lemnas obeaktad. Om en del banker upphöra med sin sedelutgifning, ligger det tydligen inom möjlighetens gräns, att andra utvidga sin och söka skaffa spridning åt sina sedlar på de håll, der den afträdde sedelemissionsrätten lemnar en lucka, som naturligen bör fyllas af riksbanken och äfven så kan, derest riksbanken sättes i tillfälle att förbinda den bank, som upphört med egen sedelutgifning, att för framtiden använda endast riksbankens sedlar. Har åter sådant ej skett, skulle den afsedda minskningen efter hand af de enskilda bankernas sedlar kunna blifva i viss mån illusorisk och det vid 1903 års slut ännu utelöpande beloppet af enskilda banksedlar befinnas betydligt större, än hvad lagstiftaren åsyftat, och den successiva afvecklingen derigenom till stor del omöjliggöras.

Klart är ock, att åtnjutandet af lagstadgad ersättning för afstådd sedelutgifningsrätt icke behöfver med nödvändighet inträda i *hela* sin vidd genast, efter det sedelindragningen börjat, enär erfarenheten visar, att en banks sedlar icke inflyta omedelbart, efter det sedelutgifningen upphört, utan ofta rätt länge fortfara att cirkulera. Äfven andra förhållanden finnas, som lämpligast ordnas genom särskilda öfverenskomelser mellan hvarje bank för dess del och riksbanken. För tillgodoseende af krafven härutinnan böra den senares fullmäktige få sig medgifven rätt att inom de gränser, lagen stadgar, söka ordna förhållandena med bankerna, så att dessa blifva satta i tillfälle att på ett verkamt och för rörelsen i landet betryggande sätt samt till billigt pris ersätta sina sedlar med riksbankens.

Det följer nu att undersöka, hvilka och huru stora de förmåner böra vara, som skulle kunna tilldelas de enskilda bankerna. I afseende härpå synes det fullmäktige, att någon ändring i 1897 års bestämmelser, på hvilka måhända en eller annan bank med skäl ansett sig kunna räkna, ej bör ega rum, utan de redan tillförsäkrade förmånerna bibehållas för de banker, som utan särskildt aftal med riksbanken upphöra med sin sedelutgifning vare sig före eller vid 1904 års ingång. Deremot bör det, såsom ofvan antydts, noga tagas i öfvervägande, om ej åt de banker, som äro villiga att efter aftal med riksbanken före 1903 års slut afstå från sin sedelutgifning, böra medgifvas förmåner, som gå utöfver de nu stadgade.

Kongl. Maj:t har ifråga om den tidpunkt, som skulle fastställas för det utelöpande sedelbeloppets beräkning, föreslagit i stället för ¹/₁ 1896 samma tid 1901. Detta förslag innebär en tillökning i det ifrågasvarande beloppet af närmare 22 millioner, eller, med hänsyn dertill, att

Vesterbottens enskilda bank under mellantiden upphört med sedelutgifningen, omkring 24 millioner. Visserligen kan denna tillökning, som i afsevärd mån sammanhänger dermed, att åtskilliga enskilda banker på de senare åren väsentligen ökat sina grundfonder, förefalla väl betydlig och så till vida gifva anledning till anmärkning, att den skulle hufvudsakligen tillgodokomma en del banker, medan de öfriga, som ej afsevärdt ökat sedelemissionen, skulle få stå tillbaka, men å andra sidan är det, såsom i statsrådsprotokollet angifves, lämpligt, att tidpunkten för sedelbeloppets beräkning sättes så nära öfvergångstiden som möjligt. Det måste ock anses välbetänkt, att möjligen förekommande starka kraf å rörelsens sida blifva i alla händelser tillfredsställda, hvilket bör kunna antagas blifva fallet, om ersättningsbeloppet beräknas med hänsyn till förhållandena vid slutet af ett år, som har att se tillbaka på en redan flere år förut uppkommen och derefter fortsatt större liflighet i affärsverksamheten. Och då hvad härutinnan bestämmes bör tillgodose rörelsen, men ej lämpas efter bankernas möjligen olika intressen, synes Kongl. Maj:ts förslag ej gifva anledning till erinran.

Hvad beträffar *formen* för sedelersättningen, förekommer i Kongl. Maj:ts proposition en väsentlig skiljaktighet från den 1897 bestämda, i det att kreditiven satts till 75 % mot hälften och vaxelrediskonteringen till 25 % mot 50 %. Att den senare, från riksbankens synpunkt sedt, har företräden framför kreditivrätten är uppenbart, och särskildt kunde, med den nyss omförmälda större ökningen af det till grund liggande beloppet, beviljandet af kreditiv till 75 % i förening med rediskontering till 25 % blifva betungande, i synnerhet om afseende fästes vid de fluktuationer, som enligt sakens natur komme att uppstå i och genom omvexlande starka uttag och starka insättningar å kreditiven och dermed möjligen sammanhängande transaktioner med utlandet. Väsentligen lättare ställer sig otvifvelaktigt förhållandet, om kreditiven utbytas mot lån — i afseende hvarå en viss analogi erbjuder sig med sedellånen af 1880 — och för de enskilda bankerna torde låneformen med sin stabilitet vara fullt tillfredsställande och i lika hög grad befordra möjligheten att på lämpligt sätt och utan olägenheter för allmänheten afveckla grundfondshypoteken. Framför allt skulle detta blifva fallet, om lånens återbetalning utsträcktes på längre tid, så att den skulle — naturligtvis för de banker, som före 1903 års slut upphörde att utgifva egna sedlar — fortgå med ¹s om året från och med 1903 års slut till utgången af år 1910. Med afseende å den stadga, som skulle genom en dylik anordning vinnas för den allmänna rörelsen, och då det ur denna synpunkt måste anses önskvärdt, att betydande lättnader beredas bankerna, anse

sig fullmäktige böra tillstyrka, att det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet för sedelersättningens beräkning må bibehållas, men med den ändring, att kreditiven utbytas mot lån. I fråga om räntesatsen borde dock, särskildt med afseende å den vida längre tid, under hvilken lånen skulle utestå, göras den jämkning, att den, likasom nu, sättes utan vidare till 2 % under det för riksbanken gällande tre-månaders vexeldiskonto, utan bestämmande af maximum, men ej lägre än 2 %. För den rediskonteringsrätt, som enligt lagen skulle medgifvas, borde enligt fullmäktiges åsikt gälla samma amorteringsplan som för lånen.

Om hvad fullmäktige sålunda förordad skulle finnas antagligt, bör tydligtvis i § 41 af lagen för Sveriges riksbank, sådan den nu lyder, intagas ett stycke, som skulle innefatta rätt för fullmäktige i riksbanken, att, på framställning af enskild bank, genom det aftal, hvarom kan öfverenskommas, åt banken, för så vidt den före 1903 års utgång afstått från sin sedelutgifning och icke indragit eller under aftalstiden indrager något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, i stället för de genom 1897 års lag tillförsäkrade förmåner,

dels mot säkerhet, som af fullmäktige godkännes, bevilja lån intill sjuttiofem procent af det belopp, hvar till den enskilda bankens utelöpande sedlar den 1 januari 1901 uppgingo, att från och med år 1903 årligen före december månads slut återbetalas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet, skolande således lånet vid utgången af år 1910 vara till fullo inbetaldt, och mot ränta två procent lägre än riksbankens gällande tre månaders diskonto, dock icke lägre än två procent,

dels medgifva rediskonteringsrätt i riksbanken af vexlar, som af fullmäktige godkännas, intill tjugufem procent af den enskilda bankens den 1 januari 1901 utelöpande sedelbelopp, och mot diskonto icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande, börande jemväl denna rediskonteringsrätt från och med utgången af år 1903 årligen minskas med en åttendedel af det ursprungliga beloppet.

Om ett tilläggstadgande i hufvudsaklig enlighet härmed införes i 41 § af lagen för Sveriges riksbank, följer naturligtvis deraf, att motsvarande ändringar måste vidtagas i § 42 och i sista stycket af § 41.

I fråga om de till fullmäktiges yttrande remitterade motionerna af herrar Cederberg, Lundgren, Jakobson och Nyström torde af hvad här ofvan yttrats framgå, att fullmäktige icke finna någon af dem böra vinna afseende.

Det torde ligga i öppen dag, att de år 1897 af Kongl. Maj:t och

riksdagen gemensamt stiftade lagarna af den 12 maj, som jemte samtidigt därmed fastställda grundlagsändringar bilda ett sammanhängande helt, icke böra i hufvudsak ändras, utan att högst viktiga skäl därför kunna åberopas. Men om förhållandena ordnas i det närmaste så, som fullmäktige nu föreslagit, förfalla i sjelfva verket de anledningar till rubbning i lagens hufvudbestämmelse angående riksbankens rätt att allena utgifva sedlar, som förmenats kunna hemtas från faran för den allmänna affärsrörelsen af öfvergången till det nya, sådan denna efter nu gällande öfvergångsstadganden skulle gestalta sig, i följd hvaraf icke heller ändringen beträffande de enskilda bankernas sedelutgifning kan komma i fråga.

Att åter, såsom motionären herr Nyström föreslagit, besluta ett uppskof på fem år med tillämpningen af 1897 års bestämmelser om sedelutgifningen skulle enligt fullmäktiges åsigt icke vara för den allmänna rörelsen förmånligt.

Såsom redan från ett håll erinrats, kunna svårigheterna vid öfvergången vara lika stora några år senare som några år förut. Och hvad beträffar den oro, som nu synes förefinnas i fråga om öfvergången från det gamla systemet, lär följderna af ett enkelt uppskof gifvetvis blifva den, att oron kommer att fortfara längre tid — uppenbarligen till skada för näringslivet och ekonomien. Den utväg fullmäktige angifvit för mildrande eller undanröjande af de svårigheter, som af öfvergången befarats, måste i sjelfva verket vida kraftigare bidraga att lugna alla farhågor och åstadkomma en stabilitet, som grundar sig derpå, att beräkningar och anordningar kunna träffas för närmare ett tiotal af år.

Vidkommande slutligen den af herr J. Berlin i Riksdagens Första kammare väckta motionen (n:r 25) om beredande af vissa förmåner åt bankaktiebolaget Stockholm—Öfre Norrland i ersättning för den redan 1898 afträdde sedelutgifningsrätten tillåta sig fullmäktige erinra, att någon ändring af det såsom beräkningsgrund fastställda sedelbeloppet svårligen nu synes kunna ifrågakomma, då bolaget utöfvat sin nya verksamhet redan i mer än två års tid, hvarunder naturligtvis öfvergången till det nya småningom försiggått så, att den allmänna marknadens intressen blifvit behörigen tillgodosedda.

Deremot är det uppenbarligen billigt, att aktiebolaget får åtnjuta samma förmåner i öfrigt som de enskilda banker, hvilka upphöra med sin sedelutgifning före 1903 års slut, eller dels möjlighet till erhållande af lån till $\frac{3}{4}$ och af rediskontering till $\frac{1}{4}$ af sedelbeloppet, äfvensom utsträckt amorteringstid. Samma skäl fullmäktige ofvan framhållit för önskvärdheten deraf, att åtnjutandet af förmånerna må göras beroende

på särskildt aftal med fullmäktige, gäller tydligtvis äfven i förevarande fall.

För att möjliggöra sådant blir det nödigt att i lagen lemnas särskildt medgifvande åt fullmäktige i riksbanken att med aktiebolaget träffa öfverenskommelse om beviljande af låne- och rediskonteringsrätt enligt de bestämmelser, som i lagen äro lagda till grund för aftal med andra enskilda banker, dock att sedelbeloppet förblifver det vid 1896 års början utelöpande.

Protokollsutdrag, innefattande en fullmäktigs i visst hänseende afvikande mening, bifogas.

Stockholm den 28 Februari 1901.

PEHR EHRENHEIM.

R. TÖRNEBLADH. K. LANGENSKIÖLD. S. VON FRIESEN.

OLOF JONSSON. ROB. ALMSTRÖM. C. A. WEBER.

Bilaga 2.

Utdrag af protokollet, hållet hos Herrar Fullmäktige i Riksbanken den 28 Februari 1901.

S. D. Sedan fullmäktige vid särskilda tillfällen till handläggning förehaft bankoutskottets remiss å de i Kongl. Maj:ts proposition och enskilda motioner framställda förslag till ändringar i lagen för Sveriges riksbank m. m., beslöto fullmäktige att i ämnet afgifva yttrande, hvilket nu justerades.

Herr fullmäktigen Jonsson var i viss mån af skiljaktig mening och anförde:

»Ehuru ense med fullmäktige i fråga om det sätt, hvarpå åt enskild bank, som efter aftal före 1903 års slut upphört att utgifva sedlar, böra beredas större förmåner än de i banklagen nu stadgade, anser jag dock, att dessa förmåner böra, under hvad fullmäktige föreslagit, modifieras särskildt genom valet af annat årsskifte för den utelöpande sedelstocken än det senaste. Anledningen till att denna sedelstock då var större än under något föregående årsskifte, är med all sannolikhet att söka uti den under de senaste fem åren rådande ovanliga lifaktigheten inom näringslivets flesta områden med deraf följande ökade arbetslöner och varupriser samt stegrad konsumtion. Men lika antagligt är också, att, likasom under senare hälften af 1870-talet efter ett då föregående liknande uppsving skedde, vi äfven nu stå inför en nedgående period med deraf följande minskning i den utelöpande sedelstocken. Visserligen skulle under de närmaste åren denna minskning möjligen komma att stanna något under de 15,3 millioner kronor, hvarmed enskilda bankernas utelöpande sedlar då sjönko från den 1 januari 1877 till den 1 januari 1879, men, då dertill lägges att af de enligt bankrapporterna utelöpande sedlarna ett afsevärdt belopp till en del först efter lång tid och till en del aldrig kommer att hos vederbörande bank presenteras till inlösen, böra i alla fall de 72,2 millioner kronor, som den 1 januari 1898 voro utelöpande, kunna antagas ligga lika nära det belopp sedlar, som efter afstådd utgifningsrätt i verkligheten kommer

att inlösas, som den af Kongl. Maj:t valda siffran skulle komma att göra. Om till grund för de lån och den diskontering, hvarom här är fråga, läggas de den 1 januari 1898 utelöpande sedlarna, förenklas saken också ifråga om bestämmelsen af tidpunkten för det fall, att åt den ombildade Vesterbottensbanken anses böra tillerkännas enahanda förmåner, som komma att stå de andra tillbuds. Dermed skulle också den oegentligheten åtminstone minskas, om ej helt försvinna, att i förslaget ingen hänsyn tagits till att bankkontoren i landsorten från den 1 januari 1896 till den 1 januari 1901 enligt bankmatriklarna ökats med 16.

Då bankernas grund- och reservfondshypotek sistnämnda dag utgjorde i rundt tal 66,9 millioner, hvaraf, att döma efter senaste i bankrapport derom tillgängliga siffror, högst en tredjedel torde utgöras af inteckningar, och den belåningsrätt på dessa hypotek af cirka 52,5 millioner bankerna i alla fall kunde erhålla måste vara tillräcklig för att undanröja hvarje sken af den fara för näringslivet, som ansetts kunna uppstå derigenom, att bankerna, derest nu gällande banklag bibehölles oförändrad, skulle nödgas att i hast realisera sina grundfondshypotek, så bör väl äfven ur denna synpunkt det utelöpande sedelbelopp af 72,2 millioner, jag här ofvan angifvit såsom lämpligt, vara tillfredsställande. Att åt bankerna med en sådan förändring i det af fullmäktige framställda förslaget i alla fall skulle beredas väsentligt ökade förmåner, utöfver hvad Kongl. Maj:ts förslag innebär, är en lätt insedd sak.»

Som ofvan.

Ur protokollet
Hjalmar Marin.